

Методологічні пояснення

Економічно активне населення згідно з концепцією робочої сили – це населення обох статей віком 15-70 років, яке протягом певного періоду забезпечує пропозицію робочої сили для виробництва товарів та послуг. До складу економічно активного населення входять особи, які займалися економічною діяльністю або шукали роботу і готові приступити до неї, тобто класифікувалися як “зайняті” або “безробітні”, визначені за методологією Міжнародної організації праці (МОП). Кількість зазначених категорій та їх характеристики розраховуються на основі результатів вибіркового обстеження населення (домогосподарств) з питань економічної активності (далі – обстеження ЕАН), що впроваджене у практику роботи органів державної статистики з 1995р. відповідно до рекомендацій МОП. Зазначене обстеження проводиться за місцем постійного проживання населення та охоплює осіб віком 15-70 років, щодо яких розраховують оцінки показників економічної активності, зайнятості та безробіття.

Рівень економічної активності визначають як відношення (у відсотках) кількості економічно активного населення віком 15-70 років до всього населення зазначеного віку чи населення відповідної соціально-демографічної групи.

Зайнятими (за матеріалами обстеження ЕАН) вважають осіб, які:

працювали впродовж обстежуваного тижня хоча б одну годину за наймом за винагороду в грошовому чи натуральному вигляді, індивідуально (самостійно), в окремих громадян або на власному (сімейному) підприємстві; працювали безкоштовно на підприємстві, у власній справі, що належить будь-кому з членів домогосподарства, або в особистому селянському господарстві з метою реалізації продукції, виробленої внаслідок цієї діяльності;

були тимчасово відсутні на роботі, тобто формально мали робоче місце, власне підприємство (справу), але не працювали впродовж обстежуваного періоду з певних причин.

Рівень зайнятості визначають як відношення (у відсотках) кількості зайнятого населення віком 15–70 років до всього населення зазначеного віку чи населення відповідної соціально-демографічної групи.

Безробітні (за методологією МОП) – особи у віці 15–70 років (zareєстровані та незареєстровані в державній службі зайнятості), які одночасно задовольняють трьома умовам: не мали роботи (прибуткового заняття); впродовж останніх чотирьох тижнів активно шукали роботу або намагались організувати власну справу; впродовж найближчих двох тижнів були готові приступити до роботи, тобто почати працювати за наймом або на власному підприємстві з метою отримання оплати або доходу. До категорії безробітних також відносять осіб, які приступають до роботи протягом найближчих двох тижнів; знайшли роботу, чекають відповіді тощо.

Зареєстровані безробітні згідно з чинним законодавством – це особи працездатного віку, які зареєстровані у територіальних органах центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції як безробітні і готові та здатні приступити до роботи.

Безробітними також визнають інвалідів, які не досягли пенсійного віку, та отримують пенсію по інвалідності або соціальну допомогу згідно чинного законодавства, а також осіб молодше 16-річного віку, які працювали та були звільнені у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці.

У зв'язку з набранням чинності з 1 січня 2013 року Закону України "Про зайнятість населення" змінено методологію формування державною службою зайнятості системи показників зареєстрованого ринку праці. Зокрема, статус безробітного надається незайнятим особам з першого дня реєстрації в державній службі зайнятості незалежно від зареєстрованого місця проживання чи місця перебування.

Кількісні та якісні характеристики цієї категорії безробітних, а також інформація щодо потреби в працівниках, працевлаштування зареєстрованих безробітних тощо, підготовлені на основі адміністративних даних державної служби зайнятості.

Рівень безробіття (за методологією МОП) – відношення (у відсотках) кількості безробітних віком 15–70 років до економічно активного населення (робочої сили) зазначеного віку або відповідної соціально-демографічної групи.

Рівень зареєстрованого безробіття визначають як відношення (у відсотках) кількості зареєстрованих безробітних до середньорічної кількості населення працездатного віку. З метою здійснення порівнянь з даними обстеження ЕАН, проводять розрахунок середньої кількості зареєстрованих безробітних за період (I квартал, I півріччя, 9 місяців, рік). Відповідний показник рівня безробіття визначають по відношенню до економічно активного населення працездатного віку за відповідний період.

Економічно неактивне населення (поза робочою силою) – особи, які не можуть бути класифіковані як “зайняті” або “безробітні”. До складу цієї категорії населення включають незайнятих осіб, які належать до таких соціальних груп: пенсіонери; студенти (учні) денної форми навчання; особи, які виконують домашні (сімейні) обов’язки; особи працездатного віку, які зневірилися знайти роботу; особи, які вважають, що немає підходящої роботи та не знають де і як її знайти; інші особи, які не мали необхідності у працевлаштуванні, а також ті, діяльність яких не відноситься до економічної (виконання неоплачуваної чи добровільної роботи тощо).

Рівень економічної неактивності визначають як відношення (у відсотках) кількості економічно неактивного населення у віці 15–70 років до всього населення зазначеного віку чи населення відповідної соціально-демографічної групи.

До **осіб працездатного віку** в рамках обстеження ЕАН до 2012р. віднесені жінки у віці 15–54 років та чоловіки віком 15–59 років. Відповідно до Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» до населення працездатного віку, починаючи з 2012р. включено жінок віком 55 років, з 2013р. – жінок у віці 56 років, з 2014р. – жінок у віці 57 років, а з 2015р. – жінок у віці 58 років.

Середню тривалість пошуку роботи розраховують за результатами обстеження ЕАН. Надається у вимірі середньої кількості місяців тривалості пошуку роботи на одного безробітного. Розрахунок показника здійснюється на основі формули середньої арифметичної зваженої.

Попит роботодавців на робочу силу – кількість вільних робочих місць (вакантних посад) про які повідомили роботодавці (підприємства, установи, організації та фізичні особи-підприємці) державну службу зайнятості.

Навантаження зареєстрованих безробітних на одне вільне робоче місце (вакантну посаду) розраховують як відношення кількості зареєстрованих безробітних до кількості вільних робочих місць, вакантних посад, заявлених роботодавцями. При незначних величинах зазначений показник може розраховуватися на 10 вільних робочих місць, вакантних посад.

Середній розмір допомоги по безробіттю розраховують шляхом ділення суми допомоги по безробіттю, виплаченої за звітний місяць, на середньооблікову кількість безробітних, які її отримували.

Наступні показники отримані за результатами державного статистичного спостереження «Обстеження підприємств із питань статистики праці», яким охоплені суб’єкти підприємницької діяльності, бюджетні установи, фінансові й громадські організації (далі – підприємства), які використовують найману працю. До 2009 року включно обстеження не охоплювало працівників статистично малих підприємств і у фізичних осіб-підприємців, з 2010 року – працівників малих підприємств з кількістю найманих працівників менше 10 осіб і у фізичних осіб-підприємців. У зв’язку зі зміною в організації спостереження та охопленні одиниць обстеження, безпосереднє порівняння даних 2010 та наступних років з аналогічними даними попередніх років є некоректним.

Середньооблікова кількість штатних працівників охоплює осіб, які перебувають у трудових відносинах з підприємством та отримують заробітну плату. У цій кількості не враховуються тимчасово відсутні працівники, за якими зберігається місце роботи (знаходяться у відпустках у зв’язку з вагітністю та пологами або у додатковій відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею віку, визначеного законодавством), сумісники, а також працюючі за цивільно-правовими договорами.

Цей показник обчислюється в середньому за період (місяць, рік):

– за звітний місяць – шляхом підсумовування кількості працівників облікового складу за кожний календарний день місяця, тобто з 1 по 30 або 31 число, включаючи святкові (неробочі) і вихідні дні, та ділення одержаної суми на відповідне число календарних днів звітного місяця;

– за рік – шляхом підсумовування середньооблікової кількості найманих працівників за всі місяці роботи, що минули у звітному році, та діленням одержаної суми на кількість місяців (тобто на 12).

Коефіцієнт обороту робочої сили по прийому (звільненню) розраховується як відношення кількості прийнятих (звільнених) до середньооблікової кількості штатних працівників.

З методологічними пояснення стосовно показників оплати праці (середньомісячна номінальна заробітна плата та індекс реальної заробітної плати) можна ознайомитись у розділі "1.8.2 Оплата праці та соціально-трудова відносинами".